

Aandoeningen aan de vulva (schaamlippen en clitoris)

U heeft een afspraak met een gynaecoloog. Het doel van het onderzoek is om een verklaring te vinden voor uw klachten. De gynaecoloog kijkt bij het onderzoek naar de vulva (schaamlippen en clitoris). U kunt aangeven waar u klachten heeft. Soms vindt inwendig onderzoek plaats.

Uw gynaecoloog heeft u waarschijnlijk al de nodige informatie gegeven over het onderzoek. In deze folder kunt u de belangrijkste zaken nog eens rustig nalezen. We vertellen u aan welke zaken u moet denken, hoe u zich voorbereidt op het onderzoek, wat het onderzoek inhoudt en welke stappen na het onderzoek van belang (kunnen) zijn.

Waarom wordt u onderzocht?

U bent door uw huisarts of een andere medisch specialist naar Meander verwezen omdat u last heeft van uw vulva. We willen onderzoeken wat hiervan de oorzaak is.

Er kan sprake zijn van verschillende aandoeningen. Bijvoorbeeld allergie, infecties, vulvodynie (algemene aanduiding voor pijn aan de vulva) of huidafwijkingen. Met het onderzoek kunnen we deze aandoeningen opsporen. Afhankelijk van de uitslag kunnen we de juiste behandeling starten. Zoals nader onderzoek, een operatie of een doorverwijzing.

De vulva

De vulva is de huid rond de schede en bestaat uit de grote, buitenste en de kleine, binnenste schaamlippen en de clitoris. Klachten van de vulva komen op alle leeftijden voor, zowel bij jonge meisjes als bij oudere vrouwen.

Sommige aandoeningen van de vulva zijn gemakkelijk te behandelen. Andere aandoeningen vragen langdurige zorg en controle. Veel voorkomende klachten zijn jeuk, een branderig of schraal gevoel, pijn of irritatie.

Soms worden de klachten veroorzaakt door infecties. Andere klachten ontstaan door veranderingen van de huid van de vulva. Huidafwijkingen die elders op het lichaam bestaan (bijvoorbeeld eczeem, Lichen Sclerosus of Psoriasis), kunnen ook op de vulva voorkomen. Aandoeningen van de vulva kunnen het vrijen nadelig beïnvloeden. Andersom kunnen seksuele problemen juist de oorzaak zijn van klachten van de vulva. Soms spelen seksueel overdraagbare aandoeningen een rol. Wanneer u problemen heeft of hebt gehad met seksualiteit, aarzel dan niet dit met de gynaecoloog te bespreken. Ziet u erg tegen het onderzoek op? Bespreek ook dit van tevoren met de gynaecoloog.

www.meandermc.nl
mijn.meandermc.nl

Meander Medisch Centrum
Maatweg 3
3813 TZ Amersfoort

Locatie Baarn
Molenweg 2
3743 CM Baarn

Locatie Barneveld
(Medisch Centrum de Burgt)
Nederwoudseweg 17
3772 TD Barneveld

Locatie Bunschoten
(Gezondheidscentrum Scala
Medica)
Chopinstraat 2D
3752 HR Bunschoten-
Spakenburg

Locatie Leusden
(Medisch Centrum de Mulderij)
De Mulderij 2
3831 NV Leusden

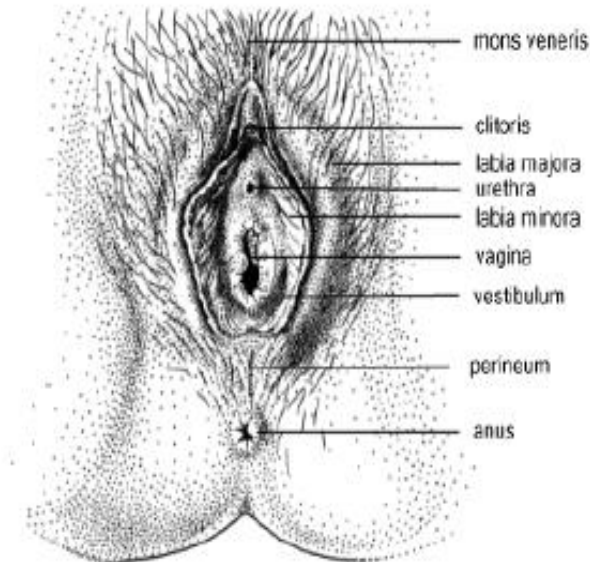
Locatie Nijkerk
(De Nije Veste)
Oranjelaan 104
3862 CX Nijkerk

Postadres:
Postbus 1502
3800 BM Amersfoort

Telefoonnummers:
Algemeen: 033 – 850 50 50
Afspraken: 033 – 850 60 70

KvK Gooi en Eemland:
32082917

Hoe ziet de vulva er uit?

De venusheuvel (mons veneris) ligt direct op het schaambeen. Onder de venusheuvel liggen de behaarde grote schaamlippen (labia majora). Tussen de buitenste schaamlippen liggen de kleine schaamlippen (labia minora); deze zijn onbehaard. De kleine, binnenste schaamlippen steken meestal meer naar buiten dan de grote, buitenste schaamlippen.

Aan de bovenzijde van de binnenste schaamlippen bevindt zich de clitoris. De clitoris is deels bedekt door de clitorisvoorhuid (capuchon), een onderdeel van de binnenste schaamlippen.

Tussen de binnenste schaamlippen bevindt zich de toegang tot de schede (vagina); deze toegang wordt het vestibulum genoemd. De opening van de plasbuis (urethra) ligt net boven de ingang van de schede.

Aan de binnenzijde van het vestibulum liggen de klieren van Bartholin. Deze klieren produceren het vocht dat vooral vrijkomt tijdens seksuele opwinding.

Het gebied tussen de anus en de vagina heet het perineum.

U gaat naar het ziekenhuis en dan?

Wat neem ik mee naar het ziekenhuis?

- Uw afsprakenkaart.
- Uw verzekeringsbewijs.
- Uw identiteitsbewijs (paspoort, identiteitskaart of rijbewijs).
- Bij binnenkomst in het ziekenhuis wordt een sticker gemaakt waarop uw actuele gegevens staan. Is er iets veranderd in uw gegevens, laat dan uw gegevens wijzigen
- Actueel medicatie-overzicht (van de huisarts of apotheek).
- Iets om te lezen of te puzzelen, voor als u tussentijds moet wachten.

Waar meldt u zich?

De polikliniek Gynaecologie bevindt zich in Meander Medisch Centrum, Maatweg 3, op de begane grond. Via de hoofdingang komt u direct in de Laan. U kunt zich melden bij de balie van de polikliniek Gynaecologie. Daar wordt u verteld waar u even kunt wachten of waar u naartoe moet. U wordt vervolgens gehaald voor uw onderzoek.

Als u om dringende redenen bent verhinderd, geeft u dit dan zo snel mogelijk telefonisch door via het afsprakennummer van Meander Medisch Centrum, telefoon 033 – 850 60 70 en vraagt u naar de polikliniek Gynaecologie.

Hoe bereidt u zich voor op het onderzoek?

U hoeft geen voorbereidingen te treffen voor dit onderzoek. Als u medicijnen gebruikt, dan kunt u die voor, tijdens en na het onderzoek gewoon blijven gebruiken. Dit heeft geen invloed op de het onderzoek.

Eten/drinken

Voor het onderzoek mag u gewoon eten en drinken.

Kleding

Draagt u gemakkelijk zittende kleding als u voor het onderzoek komt. Draag kleding waarbij u zich gemakkelijk kunt aan-/uitkleden.

Melden bijzonderheden

Meld het de zorgverlener die het onderzoek/ de behandeling verricht als:

- u zwanger bent.
- u een pacemaker heeft.
- u bepaalde allergieën heeft.
- u medicijnen (de pil) gebruikt.
- u twijfelt of iets van belang is voor het onderzoek/de behandeling.

Vervoer terugreis

De meeste vrouwen hebben na afloop van het onderzoek weinig klachten. Enkele vrouwen hebben wel pijn of voelen zich niet zo lekker. We raden u daarom aan iemand mee te nemen naar het onderzoek die u weer naar huis kan brengen of een taxi te regelen. De receptioniste bij de hoofdingang kan ook een taxi voor u bellen.

Onderzoek van de vulva door de gynaecoloog

Terwijl u op de gynaecologische onderzoekstoel ligt, bekijkt de gynaecoloog eerst de vulva aan de buitenkant. U kunt een spiegel vragen om zelf mee te kijken. Wijs de plekken waar u last van hebt zelf aan. Vraagt u om uitleg als u iets niet begrijpt.

Soms vindt daarna een inwendig onderzoek van de schede plaats. Dit gebeurt met het speculum (oftewel eendenbek, een instrument om in het lichaam te kijken). Eventueel neemt de gynaecoloog met een wattenstokje of spateltje wat afscheiding af voor een kweek. In het laboratorium wordt een kweek van het materiaal gemaakt. Met de microscoop wordt dan gezocht naar bacteriën, schimmels of eventuele andere veroorzakers van de klachten. De uitslag van dat onderzoek is na ongeveer 2 weken bekend.

Wanneer verder lichamelijk onderzoek nodig is, wordt een nieuwe poliklinische afspraak gemaakt op de vulva poli. De gynaecoloog bekijkt dan samen met de dermatoloog de vulva. Eventueel wordt de vulva met verdund azijnzuur vochtig gemaakt, wat een prikkend gevoel kan geven. Soms neemt de gynaecoloog een klein stukje weefsel (biopt) af voor verder microscopisch onderzoek door de patholoog-anatoom (een specialist die weefsel onderzoekt). U krijgt daarvoor een verdoving. Deze verdoving kan even pijnlijk zijn. Van het biopt nemen zelf voelt u doorgaans niets. De uitslag van het biopt is meestal binnen 2 weken bekend.

Aandoeningen en mogelijke behandelingen

Welke aandoeningen kunt u aan de vulva krijgen en wat is eraan te doen?

Allergie

Oorzaak: Contacteczeem wordt veroorzaakt door irritatie van de vulvahuid. Soms is de oorzaak duidelijk en kunt u de irritatie zelf verhelpen. Irritatie kan ontstaan door bijvoorbeeld geparfumeerd of gekleurd toilet papier, ondergoed of badkleding, zeep, talkpoeder, intiemsprays, inlegkruisjes, zaaddodende pasta en condoms.

Ziekteverschijnselen: Allergie bestaat meestal uit roodheid of jeuk van de vulva.

Behandeling: Eventueel kan crème of zalf helpen tegen jeuk of roodheid.

Tip: Koude natte doeken (kompresen) kunnen even helpen tegen de jeuk. Bij krabben kunnen de klachten blijven bestaan.

Infecties

Schimmelinfectie

Oorzaak: Een schimmelinfectie komt veel voor. De oorzaak is vaak de schimmel Candida. U heeft een verhoogde kans om een schimmelinfectie te krijgen bij suikerziekte, zwangerschap en tijdens gebruik van antibiotica.

Ziekteverschijnselen: Bij Candida kunnen de vulva en/of de vagina rood zijn, jeuken, en wit, korrelig materiaal afscheiden. Soms is er een branderig gevoel bij het plassen. Meestal is ook de vagina besmet. Een enkele keer bestaat er ook een overgevoeligheid, waardoor de klachten kunnen verergeren.

Behandeling: Door wat van de afscheiding onder de microscoop te onderzoeken of op kweek te zetten kan de gynaecoloog meestal zien of er een Candida schimmel aanwezig is. Candida kan worden behandeld door tabletten te slikken of in de schede te brengen, door een crème of door een combinatie van tabletten en crème. Soms moet uw partner ook worden behandeld.

Seksueel overdraagbare aandoeningen (SOA's)

Oorzaak: De meest voorkomende seksueel overdraagbare aandoeningen (geslachtsziekten) van de vulva worden veroorzaakt door virussen.

Tip: De beste manier om geslachtsziekten te voorkomen is condooms te gebruiken.

Er zijn twee vaak voorkomende seksueel overdraagbare geslachtsziekten van de vulva (zie ook de brochure van de NVOG: 'Seksueel overdraagbare aandoeningen en eileiderontsteking').

Genitale wratten (Condylomata)

Oorzaak: Wratten op de geslachtsdelen (genitale wratten) worden veroorzaakt door het Humaan Papillomavirus (HPV).

Ziekteverschijnselen: De wratten zijn vaak wit en spits maar soms ook donkerbruin, en ze kunnen alle afmetingen hebben. Ze kunnen aanwezig zijn op de gehele vulva, bij de anus, in de vagina (schede) en op de baarmoederhals. Hierbij kan pijn, jeuk of afscheiding bestaan. De wratten zelf zijn erg besmettelijk.

Behandeling: Er zijn verschillende manieren om de wratten te behandelen. Zoals Podofylline of Aldara: een vloeistof die u zelf op de wratten kan aanbrengen. Verder kunnen de wratten na een verdovingsprik worden bevroren. Zijn er veel wratten, dan kan een behandeling met laserstralen of wegbranden de beste oplossing zijn. Na de behandeling is er echter een risico van ongeveer vijftig procent dat de wratten weer terugkomen (zie ook de brochure 'Seksueel overdraagbare aandoeningen en eileiderontsteking' van de NVOG).

Herpes simplex

Oorzaak: Huidziekte van de geslachtsorganen (genitale herpes) wordt veroorzaakt door het Herpes-Simplexvirus (HSV).

Ziekteverschijnselen: Eerst ontstaan er kleine heldere blaasjes, die na enkele dagen stukgaan en kleine pijnlijke zweertjes achterlaten. In de fase dat er blaasjes zijn is de herpesinfectie erg besmettelijk. Herpes is een infectie die regelmatig kan terugkomen. Vooral de eerste keer is de aandoening erg pijnlijk, met name bij het plassen.

Behandeling: Er is geen behandeling die het virus kan doden. Wel is er een behandeling in de vorm van zalf of tabletten (Aciclovir) waarmee het virus kan worden afgeremd en de klachten minder worden.

Vulvodynie

Oorzaak: Vulvodynie betekent letterlijk: pijn aan de vulva.

Ziekteverschijnselen: Het is een verzamelnaam voor chronische klachten aan de vulva die geen duidelijke oorzaak hebben. Het gaat dan om een branderig gevoel, jeuk, irritatie en/of pijn. Soms zijn er ook huidafwijkingen.

De aandoening kan op de gehele vulva bestaan (zoals bij Atrofische vulvitis), maar ook op een klein gedeelte (zoals bij het Vulvair vestibulitis syndroom).

Atrofische vulvitis

Oorzaak: Na de overgang wordt de huid van de vulva dunner (Atrofie) en ontstekingen treden gemakkelijk op (Atrofische vulvitis). De oorzaak is gelegen in het feit dat het lichaam na de overgang minder oestrogeen aanmaakt; oestrogeen is nodig voor de opbouw van de bekleding van de vulva.

Ziekteverschijnselen: Vaak is ook de vagina ontstoken (Vaginitis). De belangrijkste klachten zijn branderigheid en jeuk.

Behandeling: De klachten zijn goed te verhelpen met tabletten, crème of met vaginale zetpillen die oestrogenen bevatten.

Essentiële vulvodynie

Ziekteverschijnselen: De vulva kan ook, constant of af en toe, pijn doen zonder dat er afwijkingen te zien zijn. Dit komt zelden voor. Behandeling kan bestaan uit het innemen van Amitriptyline-tabletten; dit kan in sommige gevallen verbetering geven.

Vulvair vestibulitis syndroom, focale vulvitis

Oorzaak: Soms ontstaat dit syndroom na een langdurige infectie van de schede (zoals een schimmelinfectie). Soms ligt de oorzaak bij een nare ervaring op seksueel of fysiek gebied.

Ziekteverschijnselen: Een syndroom is een vaste combinatie van verschijnselen. Bij het Vulvair Vestibulitis syndroom is pijn de belangrijkste klacht. Dikwijls zijn er kleine rode plekken onder aan de schede te zien, die pijnlijk zijn bij aanraken. Vaak is er een verhoogde spanning van de bekkenbodemspieren, waarbij de schede tijdens de gemeenschap minder vochtig wordt.

Behandeling: Vooral als dit syndroom al langere tijd bestaat, kan de behandeling moeilijk zijn. Bij aanhoudende jeuk kan soms verbetering optreden door het gebruik van een crème. Eventueel kan de behandeling vervolgd worden. Dat kan bij een seksuoloog (zie ook de brochure 'Seksuele problemen bij vrouwen' van de NVOG), bij een psychotherapeut of bij een fysiotherapeut die gespecialiseerd is in de bekkenbodemspieren, in samenwerking met een gynaecoloog. Een enkele keer kan een operatie vermindering van de klachten geven.

Huidafwijkingen

Sommige afwijkingen kunnen een voorbode zijn van kwaadaardige aandoeningen. Zij worden premaligne aandoeningen genoemd.

Lichen Sclerosus

Oorzaak: De oorzaak van Lichen sclerosus is niet bekend. De aandoening kan op alle leeftijden voorkomen.

Ziekteverschijnselen: Bij Lichen sclerosus wordt de huid van de vulva dunner of juist op sommige plekken dikker, wit (Lichen) en glanzend. Soms kunnen delen van de vulva samengroeien, kleiner worden of zelfs verdwijnen. Lichen kan voorkomen op de gehele vulva en rondom de anus; in de schede komt het niet voor. Meestal is jeuk de belangrijkste klacht. Gemeenschap kan pijnlijk of zelfs onmogelijk zijn.

Voor de diagnose wordt vaak een stukje weefsel afgenomen en onder de microscoop onderzocht. Lichen Sclerosus is niet besmettelijk.

Behandeling: Lichen Sclerosus is niet te genezen, maar de jeuk kan goed behandeld worden. Dat kan met een crème die bijnierschors hormonen (Corticosteroiden) bevat. Deze crème moet u in goed overleg met de arts gebruiken omdat bij te ruim gebruik de gezonde, omringende huid soms te dun en daardoor kwetsbaar kan worden. De behandeling met corticosteroidzalf is echter wel erg belangrijk en meestal zult u met een onderhoudsbehandeling door moeten gaan. De afwijking kan eventueel op de lange duur overgaan in kanker. Dit gebeurt in ongeveer zes procent van de gevallen. Krijgt u dus zweertjes of ontstaan er nieuwe verdikte gebieden in de vulva, stel de gynaecoloog dan op de hoogte. Eventueel wordt er opnieuw een stukje weefsel afgenomen. Het is dus nodig dat u onder controle blijft. Tip: Ook zelfonderzoek van de vulva is nuttig (zie verder).

Vulvaire intra-epitheliale neoplasie (VIN)

Ziekteverschijnselen: Intra-epitheliale neoplasie betekent letterlijk dat zich nieuw weefsel vormt in de huid, in dit geval de bekleding van de vulva. Bij VIN bestaan er vele soorten huidafwijkingen: soms wratten, soms zweertjes of zwellingen. De kleur kan variëren van wit, rozerood tot bruin. VIN is soms een voorstadium van vulvakanker. Er kan jeuk zijn, soms pijn, maar het is ook mogelijk dat er geen klachten zijn. Het is niet besmettelijk.

Behandeling: Ook hier wordt weer weefsel afgenomen voor microscopisch onderzoek.

Het is niet altijd nodig VIN te behandelen. De behandeling is afhankelijk van de klachten en de uitgebreidheid van de afwijking. Er bestaat onderscheid tussen lichte, matige en ernstige afwijkingen. Bij ernstige afwijkingen die niet worden behandeld, is de kans op een kwaadaardige ontwikkeling op den duur ongeveer negen procent. Als besloten wordt de afwijking weg te halen, gebeurt dit meestal met een laserbehandeling of door een operatie.

Tip: Na de behandeling is er een kans van ongeveer vijftig procent dat de aandoening terugkomt. Het is dus belangrijk dat u zelf regelmatig de vulva controleert, bij veranderingen contact opneemt met de gynaecoloog en dat u onder controle blijft.

De ziekte van Paget

Oorzaak: De oorzaak van de ziekte van Paget (spreek uit: Peedzjet) is onbekend.

Ziekteverschijnselen: Er zijn roodwit gemarmerde plekken op de vulva te zien, vaak ook op het perineum (gebied tussen anus en vagina) en rond de anus. Doorgaans is er jeuk en branderigheid. De ziekte is niet besmettelijk.

Behandeling: Voor de diagnose wordt een stukje weefsel microscopisch onderzocht.

De behandeling is een operatie waarbij de afwijkingen worden verwijderd. Bespreek met uw gynaecoloog meer uitgebreid wat hierbij precies gebeurt. Paget is een voorstadium van vulvakanker.

Tip: Ook hier is dus zorgvuldige controle door uzelf en de gynaecoloog van belang.

Algemene verzorging van de vulva

De huid van de vulva is gevoelig. Zeker bij klachten kan het belangrijk zijn de volgende maatregelen te nemen:

- Was de vulva niet met zeep.
- Draag bij voorkeur katoenen ondergoed.
- Draag geen strakke broeken.
- Gebruik geen of zo min mogelijk inlegkruisjes.
- Houd de vulva droog.
- Slaap zonder onderbroek of in losse nachtkleding.

Zelfonderzoek van de vulva

Soms vraagt de gynaecoloog u zelf de vulva te onderzoeken. Wanneer u dat één keer per maand doet, weet u zelf het beste of er veranderingen zijn opgetreden. Vooral bij huidaandoeningen kan dit belangrijk zijn.

Hoe doet u zelfonderzoek?

Voor het zelfonderzoek kunt u het beste in een gemakkelijke houding liggen of zitten, met een goede lamp en een handspiegel. U bekijkt eerst de hele vulva oppervlakkig, vervolgens de buitenste schaamlippen, daarna de binnenste schaamlippen. De clitoris kunt u onderzoeken door de voorhuid naar boven te schuiven. Ook het gebied tussen de vagina en de anus, de anus zelf en de venusheuvel horen erbij.

Waar moet u op letten?

Let er bij het onderzoek op of u veranderingen ziet in kleur, dikte of bijvoorbeeld zweertjes.

Van wie krijgt u de uitslag?

De uitslag van uw onderzoek krijgt u van de gynaecoloog. U krijgt een afspraak voor dit gesprek. De gynaecoloog bespreekt met u het vervolg.

Als u zich zorgen maakt kunt u altijd contact opnemen met de polikliniek Gynaecologie.

Naar huis

Waar moet u op letten als u weer naar huis gaat?

Als u op de dag van het onderzoek of de dag erna koorts krijgt boven de 38,5 graden Celsius, neemt u dan contact op met de polikliniek Gynaecologie of buiten kantooruren met de Spoedeisende Hulp.

Wat mag u wel en niet doen na het onderzoek?

Na het onderzoek mag u alles weer doen wat u gewend was te doen.

Werk

Sommige vrouwen voelen zich na het onderzoek nog vervelend.

Het is dan ook het beste op de dag van het onderzoek geen belastende werkzaamheden te verrichten.

De dag erna kunt u over het algemeen u gewone bezigheden weer oppakken.

Vragen

Heeft u voor, tijdens of achteraf vragen over het onderzoek, stelt u deze dan aan de gynaecoloog of degene die het onderzoek uitvoert. Het is verstandig uw vragen van tevoren op te schrijven. Dan weet u zeker dat u niets vergeet.

1. _____ ?
2. _____ ?
3. _____ ?
4. _____ ?
5. _____ ?
6. _____ ?

Meer informatie

Voorbeelden van aanvullende informatie:

- www.nvog.nl
Brochure: 'Seksueel overdraagbare aandoeningen en eileiderontsteking'
Brochure: 'Seksuele problemen bij vrouwen'
- www.lichensclerosus.nl

Telefoonnummers

U kunt het ziekenhuis bereiken via het algemene telefoonnummer: 033 - 850 50 50. U krijgt dan een telefonist(e) aan de lijn. Vraagt u naar de polikliniek Gynaecologie. De telefonist(e) verbindt u door.

Als u een afspraak wilt maken of verzetten, belt u met het afsprakennummer van Meander Medisch Centrum 033 - 850 60 70 en vraagt u naar de polikliniek Gynaecologie.

De tekst van deze folder is gebaseerd op de tekst van de brochure 'Aandoeningen aan de Vulva' van de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (NVOG) in Utrecht.